

**ЩОДО ПРОБЛЕМ ПЕРЕБУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ
ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В ДІЛЬНИЦІ КАРАНТИНУ,
ДІАГНОСТИКИ ТА РОЗПОДІЛУ**

В. В. Карелін, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права та кримінології, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

О. В. Єрмак, кандидат юридичних наук старший науковий співробітник відділу наукової діяльності та міжнародного співробітництва, Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

Постановка проблеми. Відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України покарання має на меті не лише покарати злочинця, але і виправити його та запобігти вчиненню ним нових злочинів (загальна і спеціальна превенція). Для ефективної реалізації мети покарання, в тому числі й у виді позбавлення волі, для кожного засудженого необхідно розробити відповідну програму, яка базувалася б на його психологічній, кримінологічній та інших характеристиках. Створення необхідних умов у дільниці карантину, діагностики та розподілу для більш повного вивчення засудженого може сприяти досягненню мети покарання. Разом із цим слід констатувати, що мета покарання на цьому етапі функціонування кримінально-виконавчої системи України в повному обсязі не досягається. Така ситуація зумовлена обставинами, що існують і повною мірою не враховуються в процесі вивчення засуджених у дільниці карантину, діагностики та

розподілу і в подальшому негативно впливатимуть на можливість виправлення засудженого під час відбування покарання у виді позбавлення волі. Це, на нашу думку, зумовлює актуальність цієї наукової статті.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. До питання виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі зверталася велика кількість науковців, зокрема: К. А. Автухов, В. А. Бадира, І. Г. Богатирьов, В. В. Василевич, О. А. Гритенко, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, А. І. Зубков, О. Г. Колб, В. А. Львовчкін, О. В. Лисодед, І. С. Михалко, Л. П. Оніка, М. С. Пузирьов, П. Г. Пономарьов, М. В. Романов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубніков, В. О. Уткін, В. П. Філонов, А. І. Фролов, М. П. Черненко, Д. В. Ягунов, І. С. Яковець та ін. Проте, враховуючи законодавчі зміни та соціально-політичні й економічні перетворення в Україні, питання про особливості перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу потребує додаткової уваги з боку наукової спільноти.

Мета статті полягає у визначенні особливостей і формулюванні поняття дільниці карантину, діагностики та розподілу шляхом аналізу норм Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК), що регламентують особливості перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу, а також окремих доктринальних положень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після прибуття до установи виконання покарання всі засуджені беруться на облік, що регламентований спеціальними відомчими актами. Персонал установи виконання покарання в першу чергу керується принципом індивідуалізації та диференціації виконання покарання. Принцип індивідуального і диференційованого підходу означає врахування при прийнятті засудженого до установи виконання покарання як його індивідуальних, так і спільних з іншими засудженими ознак. Один підхід може вплинути позитивно на одного засудженого, на іншого – нейтрально, а щодо третього засудженого може мати виключно негативні наслідки. Правильна організація обліку засуджених має важливе значення для організації виконання покарання і забезпечення всебічної інформації про засудженого до позбавлення волі [1, с. 127].

КВК України не містить визначення понять «диференціація виконання покарання» та «індивідуалізація виконання покарання». Разом із тим їх слід відрізнити одне від одного. Суттєва відмінність між ними полягає в тому, що диференціація виконання покарання розрахована на відносно невизначене коло засуджених, а індивідуалізація, навпаки, завжди має персоніфікований, індивідуальний характер, що передбачає врахування найбільш значущих для кримінально-виконавчого права індивідуальних рис особи засудженого. Особливе місце диференціації виконання покарання серед принципів кримінально-виконавчого законодавства, як уже зазначалося, пояснюється тим, що вона за допомогою класифікації засуджених визначає на законодавчому рівні систему органів і установ виконання покарань [2, с. 138].

Слушний приклад приводить М. С. Пузирьов, який зазначає, що «якщо розглядати диференціацію виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк, то її законодавче закріплення відображено у статтях 11, 18, 19, 92, 94 КВК України. Вказівка на місце відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк міститься у ст. 18 «Виправні колонії» та ст. 19 «Виховні колонії» КВК України. Відмінності між ними такі: по-перше, виправні колонії виконують це покарання стосовно повнолітніх засуджених, а виховні – стосовно неповнолітніх (крім випадків, прямо передбачених у законі (ст. 148 КВК України)); по-друге, виправні колонії, на відміну від виховних, диференціюються за рівнями безпеки на такі види: а) мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання; б) мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання; в) середнього рівня безпеки; г) максимального рівня безпеки» [2, с. 138].

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють це питання, є КВК України 2003 р. та Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р.

Кримінально-виконавчий кодекс України як основний нормативно-правовий документ вищої юридичної сили, що регулює правовідносини у сфері виконання покарань у ст. 95 визначає, що засуджені, поміщені в дільницю карантину, діагностики і розподілу, протягом чотирнадцяти діб піддаються повному медичному обстеженню для ви-

явлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань, а також первинному психолого-педагогічному та іншому вивченню.

За результатами медичного обстеження, первинної психодіагностики і психолого-педагогічного вивчення та на підставі кримінологічної, кримінально-правової характеристики на кожного засудженого складається індивідуальна програма соціально-виховної роботи, що затверджується начальником колонії.

Під час тримання у дільниці карантину, діагностики та розподілу побачення засудженим не надаються, крім побачень з адвокатом [3].

Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених вказує, що дільниця карантину діагностики та розподілу розміщується у локальному приміщенні з метою унеможливлення безконтрольного спілкування новоприбулих засуджених з іншими засудженими. У цій дільниці тримаються всі новоприбулі засуджені протягом 14 діб [4].

Починаючи з перебування в дільниці карантину, діагностики, засуджені поставлені в рівні умови відбування покарання, під час яких вони піддаються повному медичному обстеженню, а також первинному психолого-педагогічному та іншому впливу. Під час відбування покарання засуджені проходять через увесь комплекс індивідуальних, соціально-виховних, психотерапевтичних та психокорегуючих заходів, включаючи участь у реалізації програм диференційованого виховного впливу [5, с. 93].

Дільницю карантину діагностики та розподілу очолює начальник, який входить до складу соціально-виховної та психологічної служби установи.

Для ознайомлення новоприбулих засуджених із порядком та умовами відбування покарання складається програма, що затверджується начальником установи. Зокрема, до такої програми входять:

- правила поведінки засуджених;
- розпорядок дня установи;
- порядок придбання засудженими продуктів харчування та предметів першої потреби, одержання посилок, передач і бандеролей;
- порядок надання телефонних розмов, побачень з родичами та іншими особами;

- порядок звернення зі скаргами та заявами;
- норми та умови забезпечення речовим майном, харчуванням;
- питання отримання медичної допомоги;
- порядок залучення до праці, умови та порядок оплати праці;
- підстави та порядок застосування передбачених законодавством заохочувальних норм;
- підстави та порядок застосування до засуджених заходів заохочення та стягнення;
- питання отримання психологічної допомоги.

Залежно від рівня безпеки установи та категорій осіб, які тримаються в установі, до програми ознайомлення новоприбулих засуджених входять й інші питання, які дають можливість засудженим повною мірою усвідомлювати свої права та обов'язки.

Планування заходів програми ознайомлення новоприбулих засуджених здійснюється у такий спосіб, щоб кожний член робочої групи відвідував дільницю карантину діагностики та розподілу засуджених не менше одного разу на тиждень.

Для проведення занять із новоприбулими засудженими за окремим графіком залучаються інші представники структурних підрозділів установи.

Тримання засуджених в умовах ізоляції (карантину) передбачає: виявлення у засуджених інфекційних, соматичних і психічних захворювань;

первинне вивчення даних про особистість засуджених та їх психологічну діагностику;

виконання програми ознайомлення засуджених з умовами та порядком відбування покарання;

забезпечення особистої безпеки засуджених у період адаптації до умов позбавлення волі.

Медичний нагляд за новоприбулими засудженими здійснюється в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Первинне вивчення даних про засудженого передбачає вивчення: а) соціально-демографічних даних; б) кримінально-правових даних; в) відомостей про окремі нахили, здібності та фізичні особливості.

На підставі отриманих даних начальник дільниці карантину діагностики та розподілу заповнює Щоденник індивідуальної роботи із засудженим, наведений у додатку 1 до Положення про відділення соціально-психологічної служби, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 року № 2300/5.

Психодіагностика проводиться шляхом вивчення психологічних властивостей, процесів та станів засуджених з метою:

поліпшення адаптаційних можливостей засуджених до умов відбування покарання, надання їм своєчасної психологічної допомоги;

складання психологічної характеристики на кожного засудженого та розробки рекомендацій щодо особливостей організації індивідуальної роботи з ними;

виявлення та постановки на профілактичний облік засуджених, які можуть бути віднесені до групи «ризик» (схильні до нападу на персонал установи, втечі, самогубства, членушкодження, гри під інтерес, вживання спиртних напоїв, наркотичних речовин та інші групи, ураховуючи особливості засуджених).

Психодіагностика проводиться у таких формах: діагностична бесіда; анкетування; тестування; психологічне спостереження; психологічний експеримент.

На підставі психологічної діагностики та узагальнення даних про особистість засуджених психологом розробляються психологічні характеристики, надаються рекомендації щодо організації індивідуально-виховної роботи з ними та заповнюється Щоденник індивідуальної роботи із засудженим, наведений у додатку 1 до Положення про відділення соціально-психологічної служби.

За результатами медичного обстеження та роботи психолога начальник дільниці карантину діагностики та розподілу готує пропозиції комісії щодо подальшого розподілу до дільниці ресоціалізації, у певне відділення соціально-психологічної служби (за старою термінологією «загін») та працевикористання. До складу комісії входять керівні особи колонії, а її рішення оформлюється протоколом. Якщо під час перебування в дільниці карантину діагностики та розподілу буде встановлено, що особа має високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності і потяг до вчинення злочинів,

то останню можуть направити до дільниці посиленого контролю. Таке рішення приймається на засіданні адміністративної комісії установи з урахуванням висновку начальника відділення та фахівців інших структурних підрозділів колонії. Якщо особа вперше засуджена до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, то її можуть перевести із карантину діагностики та розподілу відразу до дільниці соціальної реабілітації, однак на практиці таке відбувається доволі рідко. Визначення відділення має відбуватися з урахуванням особистісних якостей, кримінально-правової характеристики, робочої спеціальності та трудових навичок [4].

В Україні отримало більшу чіткість правове регулювання питань посилення правового статусу засудженої особи взагалі та засуджених жінок, які є вагітними і мають дітей віком до трьох років зокрема. У зв'язку з утворенням у кримінально-виконавчих установах структурних дільниць, у тому числі й карантину, діагностики і розподілу, надається особливе значення раціональності застосування чинної системи стимулювання правослухняної поведінки в місцях позбавлення волі. Створення інших дільниць у виправних колоніях, а також дільниці карантину, діагностики та розподілу, у свою чергу, сприяє систематичному вивченню особистості жінки, засудженої до позбавлення волі [6, с. 1]. Проте, як зазначає В. Г. Павлов, ч. 4 ст. 94 КВК України містить норму, що передбачає можливість переведення засуджених з дільниці карантину, діагностики і розподілу відразу до дільниці посиленого контролю, які під час перебування у дільниці КДіР виявили високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності і потяг до продовження протиправної поведінки. Така зміна умов тримання тягне за собою збільшення обсягу правообмежень для засудженого. Детально вивчити особистість засудженого за 14 діб, щоб прийняти законне рішення об'єктивно дуже складно. Лише через 14 діб перебування засудженого у виправній колонії адміністрація приймає рішення про суттєве погіршення його правового становища і, минаючи дільницю ресоціалізації, одразу переводить засудженого до дільниці посиленого контролю. Підставою для здійснення такого переведення є виявлення у засуджених під час перебування у дільниці карантину,

діагностики і розподілу високого ступеня соціально-педагогічної за-недбаності і потягу до протиправної поведінки. Погоджуємося, що навряд чи цю громіздку і незрозумілу для пересічного громадянина (а тим більше і для засудженого) психолого-педагогічну конструкцію можна назвати правовою підставою для зміни умов тримання засуджених у бік їх погіршення. Хоча, як свідчить практика, ця норма широко використовується адміністрацією виправних колоній і може спонукати останніх до корупційних дій [7, с. 81].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Дільниця карантину, діагностики та розподілу є тим місцем у виправній установі, що має суттєве значення для вторинної класифікації засуджених, а перебування в ній засуджених протягом 14 діб сприяє диференціації та індивідуалізації виконання покарання. Слід констатувати, що існування дільниці карантину, діагностики та розподілу, що є першою дільницею виправної колонії, до якої потрапляють засуджені до позбавлення волі, хоча і певним чином стимулює правослухняну поведінку засудженого, але разом із цим, на-впаки, може негативно впливати на його особистість, посилюючи антисуспільні настрої, наприклад, у разі несправедливого і безпідставного переведення до дільниці посиленого контролю. *Дільницю карантину діагностики та розподілу* можна визначити як структурний підрозділ установи виконання покарань, що створюється з метою первинного психолого-педагогічного вивчення особистості новоприбулих засуджених, їх повного медичного обстеження для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань.

Перелік літератури

1. Ізосімова К. С. Прийом і тримання засуджених у дільниці карантину, діагностики і розподілу в колоніях мінімального рівня безпеки. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту*. 2015. Вип. 5. Т. 3. С. 127–130.

2. Пузирьов М. С. Правове регулювання диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2010. № 1. С. 137–142.

3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 15.11.2018).

4. Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених: затв. наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р. № 2300/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1864-13>.

5. Опанасенков О. І. Проблеми застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням у період виконання-відбування покарання. *Вісник Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ*. 2009. № 3 (46). с. 90–97.

6. Резніченко Г. С. Особливості виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі стосовно засуджених жінок: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.

7. Павлов В. Г. Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом Державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2015. 230 с.

Транслітерація переліку літератури

1. Izosimova, K. S., (2015). Priyom i trymannia zasudzhenykh u dilnytsi karantynu, diahnostryky i rozpodilu v koloniiakh minimalnoho rinvnia bezpeky. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, 2015, issue 3, vol. 3, pp. 127–130. [in Ukrainian].

2. Puzyrov, M. S., (2010). Pravove rehuliuвання dyferentsiatsii ta indivydualizatsii vykonання pokarannya u vydi pozbavlenня volі na pevnyi strok. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pravo, № 1, 137–142*. [in Ukrainian].

3. Kryminalno-vykonavchy kodeks Ukrainy. Zakon Ukrainy. № 1129-IV. *Verkhovna rada Ukrainy* (2003). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.

4. Polozhennia pro dilnytsiu karantynu, diahnostryky i rozpodilu zasudzhenykh. Nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy, № 2300/5. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. (2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1864-13>.

5. Opnasenkov, O. I., (2009). Problemy zastosuvannya zaminy nevidbutoi chastyny pokarannya bilsh miakym pokaranniam u period vykonання-vidbuvannya pokarannya. *Visnyk Kharkivskoho nats. un-tu vnutrishnikh sprav*. 2009, № 3 (46). pp. 90–97. [in Ukrainian].

6. Reznichenko, H. S. (2009). Osoblyvosti vykonання i vidbuvannya pokarannya u vydi pozbavlenня volі stosovno zasudzhenykh zhinok. Extended abstract of candidate's thesis. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

7. Pavlov, V. H. (2015). Kryminalno-vykonavchi zasady zabezpechennia personalom Derzhavnoi penitentsiarnoi sluzhby Ukrainy vykonання pokaran u vydi pozbavlenня volі. Zaporizhzhia [in Ukrainian].

Карелін В. В., Єрмак О. В. Щодо проблем перебування засуджених до позбавлення волі в дільниці карантину, діагностики та розподілу

Визначено особливості та правила перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу установ виконання покарань. Здійснено аналіз кримінально-виконавчого законодавства, що регламентує перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу. Основними нормативно-правовими актами, що регулюють це питання, є Кримінально-виконавчий кодекс України 2003 р. та Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу, затверджене наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р.

Кримінально-виконавчий кодекс як основний нормативно-правовий документ вищої юридичної сили, що регулює правовідносини у сфері виконання покарань, у ст. 95 визначає, що засуджені, поміщені в дільницю карантину, діагностики і розподілу, протягом чотирнадцяти днів піддаються повному медичному обстеженню для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань, а також первинному психолого-педагогічному та іншому вивченню. Зазначено, що індивідуалізація та диференціація виконання кримінального покарання як принципи виконання покарання відрізняються між собою та мають важливе значення при вторинній класифікації засуджених.

Висвітлено основні аспекти розробки та реалізації індивідуальної програми соціально-виховної роботи із засудженим, що тримаються в дільниці карантину, діагностики та розподілу. Враховуючи особливості перебування засуджених в дільниці карантину, діагностики та розподілу, запропоновано її авторське визначення.

Ключові слова: програма соціально-виховної роботи, диференціація виконання покарання, індивідуалізація виконання покарання, дільниця карантину, діагностики та розподілу.

Карелін В. В., Єрмак А. В. О проблемах пребывания осужденных к лишению свободы в участке карантина, диагностики и распределения

Определены особенности и правила пребывания осужденных в участке карантина, диагностики и распределения учреждений исполнения наказаний. Осуществлен анализ уголовно-исполнительного законодательства, регламентирующего пребывания осужденных в участке карантина, диагностики и распределения. Основными нормативно-правовыми актами, которые регулируют этот вопрос, являются Уголовно-исполнительный кодекс Украины 2003 и Положение об участке карантина, диагностики и распределения, утвержденное приказом Министерства юстиции Украины от 4 ноября 2013 г.

Уголовно-исполнительный кодекс как основной нормативно-правовой документ высшей юридической силы, регулирующий правоотношения в сфере исполнения наказаний, в ст. 95 определяет, что осужденные, помещенные в участок карантина, диагностики и распределения, в течение четырнадцати суток подвергаются полному медицинскому обследованию для выявления инфекционных, соматических и психических заболеваний, а также первичном психолого-педагогическом и ином изучению. Указано, что индивидуализация и дифференциация

исполнения уголовного наказания как принципы исполнения наказания отличаются между собой и имеют важное значение при вторичной классификации осужденных.

Освещены основные аспекты разработки и реализации индивидуальной программы социально-воспитательной работы с осужденным, который содержится в участке карантина, диагностики и распределения. Учитывая особенности пребывания осужденных в участке карантина, диагностики и распределения, предложено ее авторское определение.

Ключевые слова: программа социально-воспитательной работы, дифференциация исполнения наказания, индивидуализация исполнения наказания, участок карантина, диагностики и распределения.

Karelin V. V., Yermak O. V. Concerning the problems of staying convicts in quarantine, diagnostic and distribution area

The features and rules of convicts staying in the quarantine, diagnostic and distribution area of penitentiary institutions are defined. The analysis of the criminal-executive legislation regulating the stay of convicts in the area of quarantine, diagnostic and distribution has been made. The main normative legal acts regulating this issue are the Criminal-Executive Code of Ukraine of 2003 and the Regulations on the Quarantine, Diagnostic and Distribution Area, approved by the order of the Ministry of Justice of Ukraine dated November 4, 2013.

The Criminal-Executive Code as the basic legal document of the highest legal force regulating the legal relationship in the field of execution of sentences in Art. 95 determines that convicted persons placed in a quarantine, diagnostic and distribution area, during a period of fourteen days undergo a complete medical examination for the detection of infectious, somatic and mental illnesses, as well as primary psychological and pedagogical and other study.

It is noted that the individualization and differentiation of the execution of criminal punishment as the principles of execution of punishment differ from each other, and are important in the secondary classification of convicts.

The main aspects of the development and implementation of an individual program of social work with convicts kept in the quarantine, diagnostic and distribution area are clarified. Taking into account the peculiarities of the presence of convicts in the quarantine, diagnostic and distribution area, it is proposed its author's definition.

Key words: program of social and educational work, differentiation of execution of punishment, individualization of execution of punishment, quarantine, diagnostic and distribution area.

Рекомендовано до опублікування на засіданні сектору дослідження проблем кримінально-виконавчого законодавства НДІ ВІЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 2 від 05.02.2019 р.)